Број 60. У Новом Саду у недељу 16. марта 1903. Година XXXVIII.

„Застава“ излази сваки дан осим понедељника и дана за свецем.

Цена је за Аустро Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот., на четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију, Немачку, Румунију, и за све остале стране земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: на пола године 2 круне, на целу годину 4 круне.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

Издање: „Рада“ деоничарског друштва за издавање српских књига и новина у Руми.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе.“

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 потура.

Наши калуђери.

(Борба за благостање и борба за опстанак.)

Утврђена је чињеница, да манастири нису ради калуђера, већ калуђери ради манастира! У нас Срба има две врсте калуђера — дворски, из којих се регрутују црквени великодостојници и манастирски или прости, који најдаље дотерају до игумана.

Они су први школовани а ови други, тек ако су у детињству понешто завирили у школу, те им је с тога и знање врло ограничено осим ређих изнимака.

Они први владају и господаре а ови други су почињени и раде. Та чињеница разјашњава, да се први данас боре за благостање, а други за опстанак!

Да код оних првих у истини влада истакнуто начело, доказ је у томе: што они, не ускраћују себи што им прија, што им се мили и што им се прохте; не придржавају се намерно у животу алтрујистичког одрицања као што им то канони налажу; своје благостање и удобности не стављају у службу милосрђа и братства као што су се заветовали; не боре се против неправде нанесене другоме, као што би им то дужност била — а ови други слепо сљеде том начелу, ал пошто немају етичне подлоге, немају довољно интелектуалне спреме ни материјалних средстава да иду упоредо са својим старешинама, наступа зависност, завидљивост, неискреност, притворство а посљедица је свесно али неуспешно одупирање првима!

Ето, то је верна слика унутарње стране наших манастира а из живота њихових калуђера у колико је мени познат.

Наши су манастири имућне задужбине наших славних предака које имају своју извесну задаћу; с једне стране да чувају и крепе у српском народу православну веру и српску народност а с друге стране да предњаче, поуче и помогну народу у случају невоља и да подстрекну народ на рацијонално господарство и да му покажу на који се начин до благостања долази.

Они први као старешине тих задужбина водили су раскошан живот; облачили су свилу и кадифу; возили се на четворопрежним интовима, служили их силне слуге и слушкиње, ту се давали раскошни ручкови, ту се држала честа гостба и теревенка, водиле се раскошне кујне; ту се пила страна фина пића; ту се доносили билијари; ту се подизале куглане; ту и тамо тражила се разноврсна познанства и пријатељства и разноврсне удобности — ови други — устезани су од свега тога, већ су терани на рад — а да би се могли колико толико или бар приближно приближити животу свога старешине, не имајући средства а боље од старешине знајући стање и имање задужбинско, почну га на сваком кораку варати, кућу развлачити, а да би могли то своје гадно дело извести, морају имати своје слуге и млађе на руци, зато ове морају да потплаћују или с њима у заједници да харче, те мало по мало одаду се и млађи томе послу. Его како наступа општи грабеж?! Част изузетцима, но тих је врло врло мало.

Видели су то њихове старешине, видео је то народ, његови су представници то сазнали — па шта је било? Њихове старешине нису имали више моралне снаге да томе неделу на пут стану јер су сами повода дали; морали су ћутати — јер, њихови улози по новчаним заводима под разним именима и ознакама; њихове метресе у разним градовима живеће; њихови питомци по разним заводима учећи запушише им уста, заглунуше уши и заслепише очи те не могу и не смеју нит шта да знају нит шта да чују а још мање шта да забране.

Позната ј- истина: сваком питању, које хоће да се на јавност изнесе, мора предходити покрет изазван догађајима који пружају аргументе за исто. Осим свега мало више наведеног као спољашње стране из живота манастирског и њихових калуђера, надошла каја те манастир Ходош и т д та бојазан од сличних случајева, узрујала је народ. И баш у том часу дође — мајски сабор.

Овај мајски сабор раскринкао је много што шта, али је уједно еклатантно доказао самозваном скорупу народњем: да сазив сабора није био „мисија вишег реда и тежих ауторитета“ — већ самог народа!

Радикална партија има јавних и потајних непријатеља, но најжешћи и најотворенији су јој непријатељи: клерикали и либерали. Зашто?

Па, то је већ јасно са чињеницама у „Застави“ доказано.

Кад се српски народ заталасао и похитао на збор у Руму. Шта видимо? Либерали клеветају а клерикали праве скупштине по манастирима и домунђавају се са својим врховним прочелником на који ће начин да изиграју и оспоре сазив сабора у противном случају како ће онемоћити потврду саборским закључцима и спречити рад саборском одбору.

Но и то им не беше доста, па чак и кад им саборски одбор као легалан представник сабора, те највише автономне власти, посла своје изасланике ради споразума — обесно одбише и тиме направише још већу провалију између народа и калуђерства, него што је дотле била.

Па све то како тако, али кад написаше меморандум и послаше и своје изасланике у Пешту и Загреб да кваре закључке сабора — да му даду друго значење него у истини што га у себи носе или у најгорем случају бар да се ти закључци не одобре.

У тај грех вапијући умешани су само калуђери прве врсте, а они друге — не! Ти друге врсте нису могли у том погледу ништа радити, јер их нико ни за што и не пита, они дакле не знаше шта су њихове старешине доконали па су са зебњом очекивали, кад ће се и то не недоношче на јавност изнети?

Сви су калуђ ри од реда уверени, да оно што им је поверено, нису у стању сами сачувати и одбранити (каја, Ходош) а камо ли нове тековине стицати. Оваке и овом сличне појаве при управи српских народних добара изазивају компликације, које би свакако довеле у првом реду народна добра, а у другом реду и сам народ до рђавих, штетних и замршених последица.

Па кад имају то уверење о себи, за што се нису повукли у крај, а оставили на-

ПОДЛИСТАК.

КИНЕСКИ МАНДАРИН У СОМБОРУ.

Нису данас ни Кинези више онако затуцани конзервативци, као што су до скора били; сад и они хоће да напредују с духом времена. А то се најбоље види из тога, што је кинеска влада недавно закључила, да испошље неколико Мандарина и других виших ресортних чиновника, да о државном трошку овде у Европи испитају и проуче разне јавне установе, па што нађу за добро, то после, кад се врате кући, у својој земљи да заведу.

Тако је један од тих отишао у Русију, да се тамо упозна с уређењем војске; други се дао у Француску, да проштудира тамошње државоправне прилике; трећи је отпутовао у Енглеску, да проучи онде уставне и парламентарне институције; четврти и пети отишао је у Италију и Немачку, да виде шта тамо има доброга; а један од свију њих, по имену Ла-Кан-Ју-Чинг, дигао се и дошао овамо к нама да се овде на лицу места упозна с устројством наших школа, јер он је још као кинески препаранд у младости својој слушао, да први и најславнији педагог данашњег доба, живи у нашој средини, поименце овде у Сомбору, па је човек мислио, где тај педагог живи, тамо морају бити и најбоље школе.

С тога је он одмах, чим је приспео с лађом у Хамбург, сео на железницу, па јурећи преко Беча и Будимпеште, стигао суботичким влаком овамо у Сомбор једног дана око 8 сати у вече, одсео код »Ратара«, ту вечерао и прочитао »Српску Смотру«, па онда отишао у своју собу да легне, да се од дугог и уморног пута мало одмори.

Овде ми ваља споменути, да су сви ти кинески изасланици, пре него што су се кренули од куће на пут, научили колико им је најнужније било од језика сваког оног народа, који су мислили да посете. Тако је и овај наш Мандарин знао прилично српски, кад је у Сомбор стигао.

Кад буде сутрадан ујутру, дигне се наш кинески гост и пође одмах по Сомбору, да прегледи варош. Тако дође и до наше велике цркве и кад види, да тудан пролазе мала и одрасла деца за школу, он застане ту и пође чинити своја посматрања. Деца видевши необична странца у чудноватом оделу, окупе се око Кинеза, застану и заблену се у њега. Он их доброћудно погледа, насмеши се на њих; па ће онда помиловати једног веселог малишана и запитати га, како му је име и у коју школу иде? Малиша сасвим слободно каже своје име и дода, да иде у II. разред српске основне школе. »А ко вам је, синко, директор у основној школи?« запита га даље наш Кинез. »Па ко, г. Вукићевић,« одговори дечко. Мандарин извади на то из џепа своју бележницу и запише: »Директор српских основних школа у Сомбору је г. Вукићевић.«

У томе се окрене једној девојчици од 12 до 14 год. која је близу њега била, па је пријатељски запита, у коју школу иде и кад му ова одговори, да иде у Ш. раз. срп. више девојачке школе, он је замоли, да му каже ко је директор те школе?

„Па г. Вукићевић!« би јој одговор. Мандарин узме сад поново своју бележницу и упише у њу: »Директор српске више девојачке школе у Сомбору је г. Вукићевић«

Тек што се мања деца мало разишла, прође тудан једно момче с књигама у руци. Кинез га задржи и видев да је ђак, замоли га, да му каже, у коју школу иде. Момче стане, скине шешир и сасвим учтиво одговори, да иде у II. разред српске мушке препарандије. »А ко вам је, молим, директор?« запита га љубопитно Кинез. »Па г. Вукићевић,« одговори препаранд, поклони се и упути се у школу. Мандарин се мало тргне на овај одговор, али не рече ништа, него извади и по трећи пут своју бележницу и запише у њу: »Директор српске мушке препарандије у Сомбору је г. Вукићевић.«

И таман да пође даље, кад ево ти једне госпођице, у левој руци носи књиге а у десној држи свилену торбицу, и кад би спрам Кинеза, она обори очи к земљи и пође даље својим путем. А овај одмах скине свој кинески шешир, поклони се и врло учтивим тоном замоли гђицу да му каже, није ли откуда и она, тако велика, ученица и у коју школу иде? »На слу-

роду да то питање рашчисти и у ред доведе?!

Осим тога да речем још једну отворену нашим калуђерима и прве и друге врсте, молим, осим хвале вредних изнимака, као што сам већ једном напоменуо.

Кад наши калуђери и једни и други нису имали толико храбрости да признају оно што је јавна тајна, а то је: да им живот није благочестив; да им је управа са народним добрима никаква и испод сваке критике, боље би учинили, да су — као што рекох — повукли се у страну и сачекали крај ствари ћутећки, него што су своје изасланике вољно и невољно у Пешту и Загреб слали — јер се тим начином не постизава ништа од горе, а од доле морално су изгубили, јер се сад на сва уста широм света говори, да: ово страни српски калуђери, први се боре за благостање, а други за опстанак!

Овако уверење не служи никоме на част, а најмање српским калуђерима!

Ја сам тврдо уверен, да су овострани српски калуђери водили рачуна о изреци немачког песника Шилера: Занос је кратак а кајање дуго! — Зацело, те депутације не би било, нити би та четири калуђера имала прилике да обрукају пред страним светом себе и своје другове!

Е—ја.

Несрећа

при зидању зграде српске велике гимназије новосадске — пред судом.

Седница од четка.

Председник проглашује закључак суда, којим суд прихваћа све предлоге браниоца Ђоке Радовановића, само не пристаје да се преслушају и мерници Стеван Славнић и Берцелер, пошто то није потребно, а бранилац Радовановић улаже против тог решења ништовну жалбу. Суд је одбио и предлог државног тужиоца, да се прочита оригинални записник управе „Централног кредитног завода“.

За тим се прилази продужењу расправе.

Председник (пита Вулка): У записнику, који сте бележили сваког дана, све што се тиче гимназије, има на два места: 7. августа и 24. августа п. р. неколико уметнутих речи. На једном месту је уметнуто, да је дотична наредба издана предузимачу Питу са знањем Беранека, а на другом месту је уметнуто, да сте наредбу издали у споразуму са Николићем. Вас окривљују, да сте те уметке тек после оне несреће увели у записник.

Вулко: То не стоји. Оне сам уметке одмах уписао.

Председник: Николић тврди, да сте то увели накнадно, зато је он и уписао у записник, да то не стоји, а Пита је потврдио.

Вулко: То није истина.

В. Николић: После оне несреће имао сам ја тај записник у рукама, и онда нису били они умет ци у њему. Тек кад сам други дан поново загледао у записник, нашао сам те уметке. А између тог времена однео је Вулко записник кући, јер је тврдио да то треба код њега да остане.

Пита се изражава у истом смислу.

Долази преслушање сведока проте Милана Ћирића.

Председник: У каквом сте ви својству пре часни били ангажован код зидања српске гимназије?

Сведок: Био сам члан патроната.

Председник: Јесте ли били присутни седници од 24. априла која је држана у „Централном кредитном заводу“?

Сведок: Јесам. Ја сам као члан патроната ишао да преставим архитекту Владу Николића који је био изабран од патроната, да води надзор над зидањем гимназије.

Председник: Шта се догодило у тој седници?

Сведок: Г. г. управе „Централе“ изјавили су, да су они изабрали варошког мерника Вулка, да он води надзор.

Председник: Па шта је било доцније?

Сведок: Доцније је дошло до споразума и то тако, да архитект В. Николић има да води надзор над архитектонским и конструктивним делом посла, а Вулко над техничким делом и администрацијом.

Председник: Је ли било разговора о томе, шта се има подразумети под архитектонским и конструктивним, и шта под техничким и административним надзором.

Сведок: Није. Г. г. стручњаци су се сами између себе споразумели.

Председник: Да ли је била одређена Вулку награда од „Централног кред. завода?“

Сведок: Јесте, 1200 форината.

Председник: А Николићу?

Сведок: Није. Архитект Николић нудио се да бесплатно сам води цео надзор. Др. Вучетић као председник изјавио је, да су они Вулка већ изабрали и да ужива њихово поверење, али му није противно, да и Николић надгледа, те је позвао обојицу да се споразуму.

Председник: Да ли је одмах састављен о том записник?

Сведок: Није.

Председник: Овако како ви сад говорите није уведено у записник.

Сведок: Тако како кажем, било је.

Председник: Је ли био у седницама тог одбора и Николић?

Сведок: Некад је био, некад није.

Председник: Је ли био у оно време, кад су се у том одбору закључивале неке промене.

Сведок: Није био увек, то знам. А да ли је био кад год, немогу да тврдим поуздано.

Председник: Да ли је Николић какав хонорар добио од стране патроната.

Сведок: Толико ми је познато, да Николић потражује своту од преко 8 хиљада круна.

Бранилац Радовановић: Је сте ли бивали при зидању на лицу места?

Сведок: Сваки дан, јер станујем у суседству.

Радовановић: Је ли истина што сам чуо, да је „Централни кредитни завод“ шиљао и цигље друге класе, да се употребе при зидању, а била је прописана само прва класа. Је ли истина, да сте Ви чак одлазили у „Централни кредитни завод“ и грдили против тога?

Сведок: То је истина и то је било једаред.

Радовановић: Је ли истина да сте Ви ишли у управу „Централног кредитног завода“ и замерили што са цигљане завода носе отпатке цигаља на место шљунка, који је био прописан.

Сведок: Истина је и то.

Радовановић: Је ли Вам познато да су долазили на лице места Вулко, Беранек и Николић?

Сведок: Јесу. Вулко сваки дан. Беранек ређе а Николић још ређе, али су сви долазили.

Радовановић: Је ли Вам познато, који је од њих издавао наредбе?

Сведок: Мислим сви, јер су се сви разговарали са подузимачем Питом и договорали се, али шта, то незнам. (Сведок се заклиње.)

Долази на ред преслушање др. Илије Вучетића председника „Центр. кред. завода.“

Председник: Како је подељен делокруг између архитекте Николића и мерника Вулка у ствари надзора?

Сведок: Тако, да Вулко води технички и административни надзор а Николић у ствари архитектуре и конструкције.

Председник: Како сте ви то разумели?

Сведок: О томе није било у седници речи, нити је то истакнуто у записнику, то су тако г. г. између себе поделила.

Председник: У тим седницама чињене су и неке промене у погледу плана. Је ли онда био присутан Николић.

Сведок: На то не могу да се сетим. Но било је седница, кад он није био тамо.

Председник: Је ли био позиван у те седнице?

Сведок: Мислим да није а незнам за цело.

Председник: А је ли био у тим седницама Вулко?

Сведок: Био је.

Председник: Је ли он чинио предлоге у погледу промене плана?

Сведок: Јесте, али су те промене ишле на то, да зграда буде јача.

Председник: Кад сте у седницама вашим чинили промене у плану, да ли сте о тим променама известили Николића?

Сведок: Мислим да нисмо, али незнам сигурно.

Бранилац Радовановић: За што је у седници 24. априла 1899. год. водио перо Варађанин, дакле таст мерника Вулка, а не др. Јанковић, који је редовно водио перо.

Сведок: Нисмо хтели да га и тим теретимо.

Радовановић: Је ли потписао тај записник и Николић.

жби,« одговори она смерно; »ја сам приправница IV. разреда српске женске учитељске школе.« »А ко вам је, ако смем молити, директор?« запита је Кинез. »Па г. Вукићевић« одговори она и савије у порту. Мандарин на ово зине мало и разрогачи своје мале кинеске очи; али не каже ништа, него дохвати и по четврти пут своју бележницу и уведе у њу: »Директор српске женске учитељске школе у Сомбору је г. Вукићевић.«

Међутим је сасвим понестало ђака и Кинез остао сам. И баш да пође даље, кад ето ти од некуд искрсну омлађи господин без браде и бркова, па више скакућући него идући, стане се још из далека клањати, и кад дође сасвим близу Кинеза, скине шешир, дубоко се поклони и, сав искривљен од силне понизности, ослови га речима: »Гаспађин Чужој, гаварит может бић па рускеи?«

Кинез се на ово ћупко насмеши и поклонивши се учтиво, примети, да он зна само кинески и нешто српски, па онда запита млада господина да му каже с ким има част, додав уједно ко је он и шта је, и у каквој намери је дошао овамо у Сомбор. »Ја сам српски учитељ«, одговори запитани; »а име ми је на кинеском језику: Ван-ли-сте-кин«. »А, баш ми је мило«, прихвати Кинез, радујући се у себи, што ће сад моћи што поближе о српским основним школама у Сомбору дознати. »Па молим вас господине Вэн-ли-сте-кин, смем ли знати, да ли излази овде у Сомбору какав педагошки часопис на српском језику?«, запита Кинез млада господина. »О, дабоме да излази, како да не, и то »Школски Лист«, а уредник му је г. Вукићевић.« То рекне, опет се дубоко поклони и одјури у школу, извињавајући се, да је већ 9 избило.

Кад Мандарин и по пети пут чу име Вукићевић, а он не друго већ зинуо, па не може од чуда да дође к себи. А кад се мало прибере, он опет извади своју бележницу и упише у њу: »Уредник »Школског Листа« у Сомбору је г. Вукићевић!«

Затим постоји још мало ту код цркве, па онда се крене и пође да тражи г. Вукићевића; ал сиромах збунио се, па не зна куда ће: да ли у основну школу, ил' у вишу девојачку школу, ил у мушку препарандију, ил у женску, или у уредништво »Школског Листа«. Идући тако у мислима, дође до једне двокатнице, па кад му кажу, да је то мушка препарандија, он уђе унутра, да проба неће ли можда ту наћи кога тражи. Ушав у ходник, закуца на врата, па кад чу ‚szabad‘, отвори и дубоко клањајући се уђе у собу, где затече једног господина повисока раста. Чим Кинез ступи мало ближе, стави се у позитуру, и почне витњастим речима, како то већ Кинези умеју, да се представља, мислећи да стоји пред г. директором. Но то не био он већ његов заменик г. Љуба, који је баш у тај пар журно довршивао нека акта за Школски Савет. Чим Љуба опази странца, одмах остави акта и колико је знао учтиво запита овога, да можда не тражи високо-благородног и високо-ученог господина главног школског надзорника? »Не; ја тражим директора г. Вукићевића«, одговори Кинез. »Е, па то је он, г. директор Вукићевић, они су и главни школски надзорник«, одврати Љуба чисто мало љутито што Кинез то пита, кад већ цео свет зна, да је све то г. Вукићевић. »Али г. главни школски надзорник нису сад код куће“, продужи Љуба; »они су баш јуче отишли у Карловце у седницу Школског Савета; а ја сам само његов заменик.« »Па, бога вам, г. замениче, реците ми право, је ли то све један Вукићевић или су то шест Вукићевића? запита чисто упрепашћен Кинез. »Та каквих шест, то је све један исти наш г. Вукићевић«, одговори Љуба задовољно смешкајући се.

Кад Мандарин чу шта му Љуба рече, он брже боље појури из препарандије на сокак, па кад се нађе пред капијом, уздахне дубоко, подигне очи к небу и рекне у себи: »А, тако ми светог Кон Јучија, та ово је сасвим, као што је негда у нашој старој Кини било, за време треће династије! Па овде зар у Сомбору да ја тражим првог и најславнијег педагога данашњег времена? Ха ха-ха!«

То рекав, одјури к »Ратару«, плати собу, узме торбу, седне на фијакер те беж' на железницу, извади карту за Бајмок, и у ½12 сати није га више било у Сомбору. А кад је ушао у купе, он је сад већ по шести пут извадио своју болежницу и у њу записао: »Дакле и главни школски надзорник је г. Вукићевић! Према томе, који Европљанин хоће да се упозна с устројством кинеских школа, тај не мора путовати чак у Пекинг или Нанкинг, него нека дође у Сомбор, то му је много ближе, а ту ће то исто наћи што би у Кини нашао«.

Аргус.

Сведок: Није.

Радовановић: Јесте ли послали Николићу извод из записника, да би знао, шта му је дужност и како му је дужност обележена.

Сведок: Мислим, да му није послато.

Радовановић: Неизгледа ли то Вами чудновато, што нисте хтели да бирате Николића за надзорника, кад је обичај, да се бира онај који је правио план и кога је изабрао и патронат за то, већ сте бирали Вулка, чији је таст у управи „Центр. кр. завода“ и зар он да вас контролише. „Центр. кр. завод“ је шиљао лошије цигље но што беше по уговору, шиљао је место шљунка отпатке од цигаља. То није требао Вулко да контролише.

Сведок: Ја не видим у том ничег чудноватог. Централа је имала да изврши зидање гимназије, да исплати, и ми смо хтели да имамо нашег човека. У осталом тамо је био и архитект Николић, требао је и он, да контролише.

Радовановић: Па шта Вам је онда требао Вулко?

Сведок: Ја нисам стручњак, да оценим шта спада у делокруг кога надзорника.

Радовановић: У „Бранику“ се водила полемика о зидању гимназије. (Показује бројеве „Браника“.) Ту је нападан Николић. Знате ли што о тим чланцима. Јесте ли имали удела у томе.

Сведок: Ја могу изјавити толико, да ја оно нисам писао, ни читао пре но што је ушло у штампу, нит сам се мешао у то.

Радовановић: Ко је искао дозволу од варошког грађевинског одбора за зидање гимназије, патронат или „Центр. кр. завод“ и коме су оданде враћени планови.

Сведок: Незнам коме су враћени планови, незнам ни које искао дозволу, ал мислим „Центр. кр. завод“.

Бранилац др. Ковач: У записнику од 24. априла који је састављен код „Центр. кр. завода“ стоји, да је између Вулка и Николића извршена подела у надзору, а у уговору, који је састављен доцније 27. јуна стоји, да имају надзор да воде и Вулко и Николић, без ближег означења. Има у том уговору у ствари надзора још неких контрадикција, како је то било могуће.

Сведок: Незнам.

Ковач: За подузимача Питу меродаван је само уговор и он је према томе морао да се покорава и наредбама Вулка и наредбама Николића. Он није био ни извештен о оном записнику, који је састављен у „Центр. кред. заводу“.

Оптужени В. Николић: У томе уговору стоји на једном месту, да надзор води Николић, а на другом месту да Пито води дневник зидања. Није ништа у свези. Ја сам саставио то за патронат и то би било добро, да је остало како се мислило; али под промењеним приликама, после закључака у „Центр. кр. заводу“ испало је свакојако. (Сведок се заклиње.)

На реду је преслушање Лазе Милошева, управитеља „Центр. кр. завода“.

Председник: Како је подељен надзор у седници од 24. априла између Николића и Вулка?

Сведок: Вулко да води технички и административни део, а Николић архитектонски и конструкциони.

Председник: Како сте то разумели?

Сведок: О томе није било решења, него је у опште закључено. Ја сам то разумео тако, да Вулко има да надгледа је ли све узидано у зграду шта треба и што има да се исплати. А Николић да води надзор што се тиче плана.

Председник: У седници од 2. септембра у „Централном кредитном заводу“ закључено је да се учине неке измене. Је ли тада био присутан архитект Николић?

Сведок: Није био.

Председник: А Вулко?

Сведок: Он је то предложио.

Председник: Јесте ли известили Николића о тој промени?

Сведок: Мислим да нисмо.

Председник: Зашто га нисте известили, кад је он имао архитектонски надзор?

Сведок: Мислим да није био извештеа, ал то није било у злој намери.

Председник: Ви сте при своме првом саслушању од 5. децембра изјавили, да је Вулко био постављен да пази да се не деси несрећа (wegen Sicherheitsmasregeln). Мало час сте опет рекли, да је његов делокруг био, бар по вашем сваћању сасвим други.

Сведок: Можда сам казао, ал не знам за што сам казао, јер онако није било.

Бранилац Радовановић: Ви велите, да су Николић и Вулко поделили између себе надзор. Је ли био Николић, кад се потписао записник о тој погодби.

Сведок: Мислим да су њих двојица и диктирали записник, ал то не знам зацело.

(Николић врти главом).

Радовановић: Николић тврди, да га никад нисте звали у седнице.

Сведок: Јесте. 24. априла и 5. децембра.

Радовановић: То дваред јесте. Први пут: пре него што је отпочето зидање, а други пут: кад се већ догодила несрећа. Но док је трајало зидање и док су чињене измене, нисте га никад звали. Зашто нисте у седници од 24. априла тачно прецизирали, шта спада коме у делокруг.

Сведок: Нисмо знали да ће се догодити несрећа.

Радовановић: Ко је био у вашем одбору?

Сведок: Ја, др. Вучетић и Вулко.

Радовановић: Ви сте изменули Николићев план још онда, кад сте тражили од варошког грађевинског одбора дозволу. Јесте ли бар о томе известили Николића.

Сведок: Нисмо.

Радовановић: Ал' треба ли сте.

Сведок: Не спорим да смо требали али није било из зле намере.

Радовановић: И за време градње сте мењали план, ал нисте известили о том Николића?

Сведок: Нисмо, али по мом мишљењу то и није била промена плана, него су предузимане мере, да се зграда учврсти.

Радовановић: За што није др. П. Јанковић водио записник од 24. апр. већ овог пута Варађани?

Сведок: Нисмо хтели др. Јанковића и с тим да теретимо.

Радовановић: Знали сте да је патронат изабрао за надзорника онога који је правио планове, Николића. За што сте Вулку предали надзор?

Сведок: Нисмо учинили из зле намере. Нисмо у онај мах ни знали да је патронат изабрао Николића.

Радовановић: Ви сте знали да је Вулко рођак Варађанинов, који седи у управи „Централног кредитног завода.“ Ваш завод је лиферовао цигље и материјал. И Ви сте поставили Вашег човека да то прегледа место да сте оставили да патронат изабере свог човека.

Сведок: Ми смо позвали и Славнића и Вулку, да нам у погледу надзора означе своје понуде и радије би били узели Славнића, да су његове понуде биле повољније, али Славнић није хтео на себе да узме одговорност.

Радовановић: Дакле је Вулко узео на себе одговорност. — Ено пише у Вашем грађевинском протоколу, да сте употребљавали цигље друге и треће класе место прве класе, и да сте употребљавали место шљунка отпадке од цигаља.

Сведок: Нека то реше стручњаци.

Радовановић: Ви сте ставили услов неким подузимачима да морају купити од „Централног кредитног завода“ цигље, ако хоће да добију градњу. Пошто сте рачунали те цигље.

Сведок: По цени коштања.

Радовановић: Пошто сте рачунали ваше цигље, јер су те цигље биле много скупље од оних цигаља, које су у исто време биле употребљиване за зграду ове суднице.

Председник: Ово питање не спада строго на ствар и ја немогу дозволити, да се то питање овде расправља.

Радовановић: Је сте ли ви писали оне полемике у „Бранику“ против Николића?

Сведок: Ја нисам.

Радовановић: Јесте ли иначе имали у том удела?

Сведок: Кад је ко тражио од мене податке, ја сам му их дао и то истинито.

Оптужени Николић: Из каквих сте ви новаца платили награду Вулку? Да ли од новаца „Централног Кредитног Завода“ или од новца, који беше опредељен за зидање гимназије?

Сведок: Од фонда који беше завештан за зидање гимназијске зграде.

Николић: А зар не би било у интересу гимназије, да сте мени оставили надзор, кад сам хтео да га водим бадава, већ сте дали Вулку, да он надгледа ваше цигље. Зграда је била издата, да је предузимач има зидати за паушалну своту. И кад сад теретите мене због одговорности, шта вам је требао Вулко да води грађевински дневник.

Сведок: Имали смо права да га изаберемо и да нам човек од нашег поверења израчуна, колико је свршено, да се може исплатити подузимачу.

Николић: Па кад га нисте ни за то узели, да надзирава он цигље, а мене теретите са одговорношћу, зашто сте га онда у опште узели? И кад сте закључили да му дате 1200 фор. да води цео надзор, зашто сте му оставили целу ту своту и онда, кад му је смањен делокруг?

Државни тужилац: Јесте ли известили варошки грађевински одбор, да сте поделили делокруг у погледу надзора?

Сведок: Мислим да нисмо.

Николић: Коме сте предали потврђене планове, да ли Пити или Вулку?

Сведок: Незнам.

Судија Јухас: У записнику од 24. априла у уводу стоји, да је Николић тражио, да му се повери надзор над архитектонским делом. А у истом записнику у закључку стоји, да му је поверен надзор и у погледу архитектонског и у погледу конструктивног дела. Ово двоје не стоји и како то да сте му више дали него што је искао и које од ово двоје стоји?

Сведок: То је тако погрешно уведено, али стоји оно, што је у закључку изречено.

Радовановић: Молим славни суд, да не приступи заклетви овог сведока, јер је у непријатељском одношају према Николићу, а водили су и оштру полемику.

(Суд решава да се сведок закуне. Радовановић пријављује против тога ништавну жалбу. Суд га заклиње).

На реду је преслушање сведока Васе Пушибрка, управитеља гимназије.

Председник: Јесте ли учествовали 24. априла 1899. год. у седници управе „Централног кредитпог завода?“ Шта је тамо било и како је подељеп надзор између Вулка и Николића.

Сведок: Не сећа се ког је дана било ал је био у тој седници не сећа се на појединости. Николић и Вулко су сами удешавали, како да поделе надзор, а како су то и извели, несећа се.

Председник: Сећате ли се, да је Николић узео на се надзор архитектонског и конструктивног дела?

Сведок: Не сећа се.

(Нико не тражи да се сведок закуне.)

Долази на ред сведок Љуба Стефановић.

Сведок говори у истом смислу, као и Пушибрк. Појединости се не сећа.

(На захтевање Радовановића сведок је заклет.)

Председник изјављује, да сведока др. П. Јанковића нису могли да нађу јер није код куће, наредиће да га поново потраже. Одгађа седницу до после подне.

После подне.

Председник изјављује да је др. П. Јанковић, отпутовао у Будимпешту. Пита да ли странке желе, да се позове.

(Радовановић: Он је отпутовао и како се неће ни сутра вратити одустајем од тог да се преслуша. (Његово преслушање не траже ни други.) Председник проглашује закључак; да се неће преслушати.)

Долази преслушање сведока др. Вл. Деметровића, новосадског капетана као председника грађевинског одбора.

Председник: Је ли Вам познато, какав је био пројектиран плафон у плану, да ли од гредица или засвођен?

Сведок: Из главног нацрта то се није могло видети, али из нацрта где је нацртан просек види се да је пројектиран свод, но то је забрањено и од стране министарства, и наређен свод од гредица. Доцније сам дознао да се поред све забране гради плафон на свод. За то је даљи рад забрањен.

Председник: А ни је ли даље зидање забрањено и због тога што је било наступило хладно време.

Сведок: Није ми познато да ли је и то играло какву улогу у забрани, јер ја нисам стручњак.

Долази на ред сведок Берцелер варошки мерник и референт варошког грађевинског одбора.

Председник: Шта је вами познато у погледу планова гимназије, нарочито у погледу плафона?

Сведок: У првобитном плану био је пројектиран сводаст плафон, но министарство је изменуло план и наредило плафон са гредицама. Кад сам ја дошао да надгледам зграду, три дана пре но што ће се несрећа догодити, видео сам да се не држе прописа, већ зидају сводаст плафон, те сам забранио даље зидање Ту забрану нису послушали, јер кад се догодила несрећа, уверио сам се, да је био зазидан и један отвор, кроз који сам се провлачио.

Председник: Коме сте доставили забрану?

Сведок: Тамо је био и подузимач Пита и палир.

Председник: Је ли му познато какав је делокруг имао Вулко при градњи.

Сведок: По моме мишљењу, ма какав да је био надзор Вулков, кад је већ био тамо, била му је

дужност и са гледишта јавне сигурности да надгледа у том правцу, како се несрећа не би догодила.

(Сведок се заклиње).

Долази на ред преслушавање стручњака.

Стручњак Дајч оберинвжињер државне железнице у Новом Саду, говори необично резервисано. Нарочито у оним питањима, која треба да покажу, ко управо носи одговорност. По његовом излази, да то нису у овом случају стручна питања, већ питања правне нарави. Између архитектонског и техничког надзора не види разлику, јер не може да замисли технички надзор, у коме се не би садржао и архитектонски део. Технички надзор је виши појам, опсежнији од архитектонског.

(Бранилац Вукичевић износи му грађевински дневник који је водио Вулко и пита га, да ли он из тога дневника може да закључи, ко је управо водио надзор. Сведок вели да не може. На питање браниоца Зомборија, изриче на крају уверење, да је ипак понајвише крив онај, који је имао да води архитектонски надзор).

Председник суда заказује седницу за сутра-дан у 9 часова у јутру, кад ће се продужити преслушање стручњака Дајча.

* * *

Данас, трећи дан расправе пре подне продужена је расправа. Преслушавани су за ово време стручњаци, а њихово преслушање продужиће се и по подне.

Политички преглед.

Србија. Влада приправља себи земљиште за изборе, прогањањем и смењивањем непођудних јој општинских председника.

У Београду се састао неки одбор у коме су учествовали либерали од „Српске Независности“ (фракција Величковић Андоновић), напредњаци и неки „назовирадикали“, који су се договорили, да ће и даље помагати владу, ма иста провађала и промену устава Закључили су по том, да држе у Крагујевцу 8. априла велики збор.

Вести из места и са стране.

Румуни пустоше српско добро.

Из Варјаша добијамо ове редове: Управа манастира Ходоша уговорила је са овдашњом цигљаном, да јој од 1. априла има лиферовати 100.000 печених цигаља, да преоправе српски манастир Ходош Дакле хоће да разруше оно што су Јакшићи сазидали. Хоће да на српској теко вини, српском народном добру униште свако српско словце и влашко да по ставе. Молимо вас упозорите у „Заста ви“ саборски одбор на овај корак, што га Власи чине. А народ српски у овој околини проклиње оне, који су били по звани, па ил немаром ил несавешћу дозволише, да Румуни у овој српској задужбини Јакшића ујезде и да се угнезде Теши нас још чврста нада и уверење, да ће данашњи саборски одбор и правни заступник његов а и члан др Мита Мушицки учинити све што могу, да ову славну српску задужбину поврате опет српском народу.

Царски поклон од 200 хиљада рубаља за дом словенских новинара.

Руски цар поклонио је 200.000 рубаља за зидање дома словенских новинара. Темељ овоме дому биће положен на дан отварања изложбе. Тога ради је одбор решио, да позове све словенске новинаре на ову изложбу и светковину. Од прихода овога дома издржаваће се и у њему ће становати они новинари, који су изнемогли у часном раду словенске журналистике.

Главна скупштина болничке трговачке задруге

у Новом Саду, одржаће се сутра у недељу 16. (29) апр. На дневном реду избори одбора, ревизора и т. д Благајник још на неколико недеља пре главне скупштине поднео оставку своју председништву, а после тога поднео је оставку и сам председник. Скупштина односно одбор ће по томе имати и ова места да попуне.

Парастос.

Пишу нам из Меленаца: Српска земљорадничка задруга у Меленци одржала је парастос др. Ливију Радивојевићу. После парастоса освећен је задружни дом у ком је парох наш М. Думић поздравио задругаре кратким говором, истакавши цел једне задруге и какав морал и умереност захтева од својих чланова.

Ватра

Јуче по подне, око 2 сата, појавила се у влашкој улици, у кући Ђоке Думића ватра, која се, услед ветра, брзо раширила, па је изгорела не само та кућа, већ и суседна Лазе Бегојева, и чардак (пун кукуруза), те штала и шупа Гавре Пашћана. Све то, није се могло спасти, а ватрогасци, који су брзо стигли, морали су гледати да спасу зграде, које ватра није још захватила, што им је и испало за руком. Штета је велика, а осигурано беше само нешто мало, и то у једнога од тих пострадалих. С тога би требало да наше грађанство својски притекне у помоћ тим сиротим погорелцима.

Сцене у бугарскоме собрању.

„Београдске Новине“ пишу. „Да би имали појма шта се ради у нашем собрању“, пише нам један наш пријатељ из Софије, нека вам ова слика илуструје идеју о томе.“ „Пре неки дан већано је у собрању о предлогу просветнога закона, који је поднео „чесна“ старина Драган Цанков. Када је видео Цанков, који је на жалост председник нашега собрања, да говор посланика Конова наилази на одобравање, он му довикну у једном моменту, ваљада да би га изазвао из такта:

— Држи се предлога!

Конов: Ја сам народни посланик и имам право, да све кажем о томе предлогу што мислим.

Цанков: Тешко собрању, ако су сви као ти!

Балтов: Вуци се са трибине, матора хуља!

Конов: Ти мени!

Балтов: Теби, а да шта се ишчуђаваш!

На ово се отвори општа гужва и тада је човек могао чути таквих речи, каквих се и лађари стиде. Међу тим „чесна старина“ била је задовољна. Говор посланика Конова пропао је и он је постигао, шта је хтео.

Ето тако се код нас саборише сваки дан.“

Свесловенска изложба.

Прашки „Нар. Листи“ веле, да из Петрограда стижу одређеније вести о изложби. До сад је и сам програм за изложбу, био нејасан, јер не бејаше одређен ни правац ни обим, ни доба, ни место изложбе. То је уочио прашки изложбени одбор, те је петроградском одбору послао предлоге како ваља радити. У Петрограду су повољно примили ове предлоге. Ради тога борави сада у Петрограду један члан прашкога одбора, па ће се ових дана утврдити све што је најглавније. Исто тако решиће се да се на предмете, који се буду слали на изложбу, не наплаћује никаква царина, и да од руске границе буде што мања подвозна такса. По жељи већине словенских одбора изложба ће бити у 1905. од априла до октобра, али не у Таврическом дворцу, већ на Марсовом пољу, где ће се подићи потребне зграде. По припремама ценећи, Свесловенска изложба биће у сваком погледу огромног значаја и вредности за свесловенске народе.

Брзојави „Застави.“

Стигли 15. марта.

Противмађарски изгреди у Загребу.

Загреб. Ђаци су на силу скинули са станице државног колодвора мађарске натписне табле, разлупали их, и вукли по улицама вичући: доле с Мађарима! Бомбардоваше по том зграду владиног листа са камењем. Полиција и војска изађоше против њих, па је дошло до озбиљних овледа и рана. Многи су затворени.

Министарска криза у Бугарској.

Софија. Министарство је поднело оставку, коју је кнез примио, па је за тим позвао председника собрања, Зонкова, на договор.

Трговина.

НОВИ САД, 15 марта 1903. г. Пшеница прво сађе нова 7 фор. 35 —— н. Пшеница средња 7 ф. 10—20 н. Пшеница лакша роба 7 ф. ——— н. Напоница — ф. — н Јечам 6 — ф. 50 5 60—70 ф. —— н Кукуруз у зрну 6 ф. 10 —— — н. у зрну нови — ф. ——— у клипу — ф. ——— н.

Маст 78 фор. Сланина сува 76 фор. дебела пољена 76 фор. Све од 100 килограма.

Све од 1 килограма.

Свиње угојене тешке	48—50	нов.	живе мере
„ средњи	46	47 нов.	
„ лаки	42	44 нов	

ПРИПОСЛАНО.*)

Једно питање.

Године 1899. приређена је забава трговачке омладине у корист набавке задружног барјака. Та је забава по исказу дала 350 круна чиста прихода. И ако је томе више година прошло, нема барјака а не знамо где је преостали чисти приход. Слободни смо с тога упитати приређиваче оне забаве, нарочито председника тога одбора, који су и јаван рачун потписали, шта је у тој ствари?

У Новом Саду, 15. марта 1903.

Они, којих се тиче.

*) За ствари под овом рубриком не одговара уредништво ни у ком погледу.

ДВА ШЕГРТА

или

ПРАКТИКАНТА

потребујемо за нашу трговину

ШПЕЦЕРАЈА и ДЕЛИКАТЕСА

СТОЈАНОВИЋ и РАДОВАНОВИЋ

НОВИ САД.

Ставља се до знања поштованом грађанству, г. г. свештеницима, председницима и туторима црквеним, да је у моме **хришћанском стоваришту свију црквених утвари** као и строго православних уметничких радова, изложен

„ХРИСТОВ ГРОБ“

вештачки у строго византијском стилу израђен.

Учтиво се позивају г. г. која се интересују, да ме у мојој радњи изволе посетити и уверити се о овоме вештачком делу. С поштовањем

ЛУЈ ТАУШ,

1—1 204 *Нови Сад, Дунавска ул. бр. 15.*

ЈАВНА ДРАЖБА.

Српска православна црквена општина томашевачка, јавља овим путем, да ће своју црквену кућу, која се састоји из 4 собе, предсобља, 1 кухиње, собе за послужитеље, штале, котарке 10 хвати дугачке, 16. (29.) марта после подне т. г. на јавној дражби издати, и то на 3—6 година.

Кућа се налази у сред села на врло лепом месту, а врло је подесна за трговачку радњу.

Ближа условља даје црквено-председништво.

У Томашевци, 13. (26.) марта 1903.

1—1 203 **Црквено председништво.**

Читај — Србине — нећеш се кајати!

● Најбољи извор за куповање ●

српско-православних црквених утвари и то: светлих и црних одежда, неба, литија, барјака, полијеља, крстова, путира, кадионица, пјетохљебница, ћивота, рипида, целивањих и свечарских икона, руских икона у разним вретама, историјских слика, итд. итд.

Израђујем најбогатије иконостасе и Христове гробове по врло умереној цени.

За господу свештенике одела, шешира, појасева и камилавки; свештеничке хаљине израђујем добро и тачно, пошто имадем врло вештог кројача. — На захтевање шаљем илустровани ценовник, обавештаје и различите мустре на углед, а код већих послова поднашам равне робе, мустре, цртеже и предрачуне о своме трошку, без да је дотични обвезан да трговину учини.

Поруке извршујем одмах најтачније и најсавесније. Илустрован ценовник шаљем у крстоплету бесплатно. Молећи за обилате поруџбине, јесам

с поштовањем

Никола Ивковић,

у Новом Саду, у Дунавској улици.

200 1—6

Пробуђена савијест.

Роман **Ал. Н. Будишчева.**

С руског превео Вељко Лукић-Новица.

(Наставак.) (8)

— А штенце моје, — проговори он, смијући се очима, — ловче мој, истина, и ако још нећеш да доносиш одмах апорт, али већ почимаш на њ погледати.

— Но, красота, — одговори Пересвјетов, смијући се, и поново пружи руку за боцом.

Беркутов запалио цигаретлу и устаде.

— Е, пријашко, збогом, — рече он, — вријеме је да идем кући.

Пересвјетов подиже се тешком муком са столице.

— Та остани још.

— Не могу никако. Морам рано устати. Збогом.

Беркутов стиште му руку и пође напоље из куће. Пересвјетов иђаше за њим, повлачећи ноге. Изађоше у авлију.

— Турски султани, — рече Беркутов сједајући у седло, — имају по тријест хиљада жена, и зато умиру често од сушења кичмене мождине. Ето, ни то не би било грјехота, кад би ко год уграбио од њих пар два љепотица Не бој се, ни љепотицама не би било баш криво! Је ли и то допуштено? А?

Беркутов дирну коња и одјаха оштрим скоком из авлије, а Пересвјетов гледаше дуго за њим.

— Гле ти, — шапташе он, — какав случај. И гријех је и није, и ништа не можеш да разабереш! И њему корист, и мени добро. Да. А он се збиља може преждријети. То је сушта истина. Он се већ и сад преждро.

И Пересвјетов стајаше још дуго на сред авлије и шаптао сам са собом, гестикулирајући и љуљајући се на својим штрљастим ногама. А кад је напошљетку легао у кревет поред жене своје, која је спавала, попријети јој прстом и рече шапћући:

— Ти имаш два колача, а ја ни један! Зашто? Ах, ти псето!..

V.

Сутрадан скочио Пересвјетов из кревета усплахирена лица. Снага му клонула и он помисли са тугом: „Сутра је рок. Новаца нећу нигдје добити. Чека ме смрт!“ И он пође да се умије, размахујући рукама као тежак болесник. За чајем рече жени:

— Настја, ми смо пропали. Знам, да ми Вершимов неће дати новаца; није он такав човјек, који даје, чуо сам већ о њему! Мени нико у округу не вјерује. Сви држе да сам банкрот. Шта ћемо нас двоје отпочети?

Он пљескаше сатрвен рукама и трчаше блиједа лица узнемирено по соби из ћошка у ћошак.

— Ми смо пропали, пропали, — понови он застајкујући за часак пред женом, а затим поче опет ходати немирно по соби.

— Трегубов нас неће ни зашто пожалити, ни зашто, а Верешимов неће дати новаца; нека су сви проклети?

Настасја Петровна тек помахивала главом. Њено лијепо лишце бјеше забринуто и сплашено. Црне јој очи гледале су тужно.

— Но, могуће, да све ће се макар како поправити, — рече она сама не вјерујући својим ријечима.

Пересвјетова чак расрди такав одговор.

— А што трабуњаш којешта, рече он искривљујући лице! — „Макар како, макар како! Нема ништа од макар како“. Ми смо пропали, ми смо уништени, живи закопани! Зар ти то не видиш? И Беркутов је красан човјек, — викаше он: „донијећу, донијећу“, а мјесто тога донесе шипак с маслом. Тек ме је у будале завлачио. Красно момче. „Султан има тријест хиљада жена, а ја два колача!“ Он и не зна друго шта, разма брбљати! Лијеп пријатељ! Шта ћемо нас двоје, Настењка, — и он поче опет журно прилазити жени, размахујући рукама, и пакосно одлазити у ћошак, од куд је викао: — Не идем више да тражим новаца. Никуд не идем! Лећи ћу у кревет на ваздан и не идем. Нека све оде у котроман!

И он заиста оде у спаваћу собу, леже у кревет и чак зажмири. „Кад се мора мријети, нека се мре“, — шапташе он, — све једно, не марим!

Но послије часка једног скочио је опет са кревета, потрчао к жени и размахујући рукама викао:

— Сви су људи објешењаци, харамије, хуље! Један би другог живог појели, само да њима буде добро! Хуље, заиста, хуље.

Он се устрчао по соби као гоњен вук, сијевајући очима, вичући и млатајући рукама.

— Кожодери, збиља, кожодери!

Узбуђење његово све је више расло и расло. Али око дванаест сати ипак не издржа, него брже боље запреже свог дората под колица и потече к Верешимову. Кроз капију пројури трком и не опростивши се са женом.

(Наставиће се.)

6331. број
адм. 1903.

Објава

за послове калдрмисања.

Муниципија сл. кр вароши Ујвидека жели у текућој години једну нову калдрму у простору од прилике 6000□m. направити, и једну калдрму која је у простору од прилике 8000□m. поправити, односно реновирати, овим путем, даклем позивају се калдрмџијске занатлије и подузетници, да у име пишманлука са 200 круна или овоме одговарајућом кауцијом. и 1 круном снабдевене понуде најдаље до 4. априла п. н. 1903. год. до 12 сати пре подне подписаном варошком магистрату тим пре поднесу, јер задоцњене или неправилно снабдевене понуде у обзир неће узети.

Ближа извешћа могу се у мерничком звању за време званичних часова сазнати.

Отварање писмених понуда и усмена лицитација за исте послове одржаће се у мерничком звању 5. априла п. н. т. г. у 9 сати пре подне пред економским сенатором.

Магистрат сл. кр. вароши Ујвидека 23. марта 1903. год

Лајош Салаји с. р.
кр. саветник, градоначелник.

202 1—1

Штајерских јабука!

Лепих јабука машанка из Штајерске разашиљем поштом у котарицама од 5 кила за **2 круне и 50 пот.** — Преко 5 кила количине жељезницом или лађом и рачунају се:

I. врста јабука 40 пот. од киле; II. врста 32 пот. а III. врста 24 п. по кили.

Јабуке се налазе у кући г. Фрање Луцијановића у Митровици, а купци нека се обраћају ради поручбине на

Конрада Гајера
у Митровици.

165 5—8

ОТВАРАЊЕ РАДЊЕ.

Част ми је штованом грађанству до знања ставити да од данас 13. (26.) марта о. г. отварам у Н. Саду дунавска улица број 4.

мушку кројачку радњу

примам поручбине свакога фазона. Бавећи се више година у Пешти и Бечу у радионицама првога реда као кројач мушкога и женскога одела вичан сам крају сваког одела. Уједно примам одела за

ГОСПОЂЕ

по најновијем енглеском крају,

Као млад Србин молим штовано грађанство да ме у моме подузећу потпомогне. Цене су најумеренije а радња најсолиднија.

С поштовањем
ВИТОМИР Ф. КУРУЦ
кројач мушког и женског одела.

197 1-2

ПОСТОЈИ ОД 1865. ГОД.

ЈОВАША ШОМАНА СИНОВИ

КАМЕНОРЕЗЦИ

У НОВОМ САДУ

на крају дунавске улице
бр. 8. преко од шеталишта.

ЈЕДИНО ЗАСТУПСТВО

Беочинских фабрика цемента **„U N I O N“**

у Беочину.

Препоручујемо своје велико стовариште **Роман и Портланд-Цемента** (каје) као и цемент и мозајк-илоча по најјефтинијим ценама.

ВЕЛИКО СТОВАРИШТЕ

НАДГРОБНИХ СПОМЕНИКА.

Израђујемо споменике од црвеног и сивог мрамора, сијенита, порфира, гранита, ламбрадора, као и од пешчаног камена у својој сопственој кући, те по томе их можемо врло јефтино продавати.

Натписе у свима језицима

најтачније и најсолидније израђујемо.

За праву позлату дајемо гаранцију.

Сву каменорезачку радњу за цркве и друга зидања најтачније извршујемо и по жељи достављамо на њихово место опредељења.

202 84—100

ДОБРО СТАРО КУЋЕВНО СРЕДСТВО

које би требало да буде у свакој породици јеште свуда познат и опробани

ЕРНСТА ХЕСА „EUCALYPTUS“

гарантиран чист, већ од 12 година управо из Аустрије поручиван природни производ.

У Немачкој и Аустро-Угарској законом заштићено. Јефтина цена од 1 кр. 50 пот. За оригиналну флашу која је ради употребе издашна омогућава свакоме набавку тог средства за повраћај здравља и сачувања од болести.

ПРЕКО 1500

захвалница и признања

добио сам без захтева од оздрављених лица, који су патили од

сенотина, крсто-грудо-вратобоље, подагре, недовољног дисања, кијавице, главобоље, боли унутарњих нежних органа, старе ране, болести коже итд.

Не треба пропустити, а да се не поручи врло важна књига у којој су тачно описани Еукалиптус-препарати и како се исти имају употребљавати при описаним болестима. Сваком болеснику достављам на захтев ову књигу бесплатно, у којој сам дао отштампати количину сведочаба оздрављених лица.

Треба тачно пазити ↓↓↓↓↓↓ ↓↓↓↓↓↓ на заштитну марку

Клигентал у Саксонској.

ERNST HESS

Eucalyptis-Importeur.

Може се добити: Јегри у Чешкој: Adler-Apotheke; у Пилзању апотека код „белог једнорога“, Будвајсу код „Engel-Apotheke“, Бечу код „Krebs-Apotheke“ I. hoher Markt, Грацу код апотеке црног медведа, Марбург на Драви „Mohren-Apotheke“, Вилаху у Корушкој „Kreisapotheke“. Клагенфурту Engel-Apotheke“, Љубљани „Engel-Apotheke“. Трсту „Farmacia-Biasoletto, Ponterosso“, Брину у Моравској „Goldene Adler-Apotheke“, Велсу, Горња Аустрија „Apotheke schwarzen Adler“; у Комстави (Чешка) Adler-Apotheke.

59 8—26

Ia СОМБОРСКОГ ОВЧИЈЕГ СИРА

који је са свог доброг гласа већ у свима крајевима света признат, те се убраја међу прве и најбоље сиреве, може се добити у дрвеми качицама у разним величинама уз најјефтинију цену а у свако време, у главном стоваришту у обилно снабдевеној трговини кратке и плетене робе, шпецераја и брашна, разн врсних ракија, румова и најбољег барањског вина

ДУШАНА ДАЉЧЕВА
код „даљца“
У СОМБОРУ (Бачка)

[Савремене цене за сир по жељи на захтев дају се франко. 192 2—5

ДАВИД ЋУРЧИЋ

НОВИ САД
ТРГОВИНА
манифактуре и платна
главна улица у сопственој вући.

ТРГОВИНА
СПЕЦЕРАЈА, КОЛОНИЈАЛНЕ РОБЕ И КАФЕ
ћошак главне и хлебарске улице у сопственој кући.

Роба вазда нова и свежа.
660 30— Цене ванредно умерене.

ЗАШТО
толика подражавања? 174 3—16
ЗАТО,
што је прави Ајзенштетер »в

Linoleum Fussboden Email

са регистрованом заштитном марком „Eiserner Ritter“ најбољи и најдуготрајнији лак за мазање меког патоса и кухињског намештаја.

Чувај се од подражавања.

Registrirte
Schutzmarke „Eiserner Ritter“

Ајзенштетеров Линолеум емаил за патос

суши се за један сат, имаде ванредан сјај и до сад ненадмашиму трајност.

Услед велике проће, налази се у трговинама подраним именима подражавања без икакве вредности, те *треба сваки изрично да тражи* **само Ајзенштетеров прави**

ЛИНОЛЕУМ ЕМАЈЛ
за патос

са регистрованом марком: „Eiserner Ritter“.

Од подражавања ваља се чувати.

Lak- und Farbenfabrik
Gebrüder Eisenstädter
Главно стовариште у Новом Саду код:
Стојановића и Радовановића

Бојадишите код куће!

FLOX

боја за штофове, законом заштићена бр. 17060/1. Једино средство за бојадисање, са којим се може код куће без тешкоће

за неколико минута

све врсте штофова, било то свила, памук или вуна, као и готове хаљине, (а да се не парају) пре бојадисати. Тако бојадисани штофови остају ностојани и не шкоди им светлост и добивају после бојадисања сасвим нов изглед.

„Flox“ је чист од отрова и не каља ни руке ни суд.

Цена једном омоту за 40 метера штофа —·**70 потура,** за црну и загасито плаву боју са *10 потура* скупље.

Главно отправништво
HUGO POLLAK,
Wien, VI. Wallgasse 34.
Стовариште у Новом Саду: код
ОСКАРА КЛАЈНА. 170 3-6

За женске неопходно потребно

ЖЕНСКА ЛЕПОТА

Чудновато брзо дејство.

може се постићи, усавршити и одржати употребом изврснога хемијски чистог, а без живе и олова, са свим нешкодљивог и без масти

ФЕЛДЕШОВ

МАРГИТ-КРЕМА

ЗАКОНОМ ЗАШТИЋЕНО!

Ова светско призната помада за лице за неколико дана уклања пеге, флеке, бубуљице, митесере и друге болести на кожи. Глача боре и уклања богиње, даје лицу белу, глатку и нежну боју.
ЦЕНЕ: Мала тегла 1 кр., велика тегла 2 кр. Маргит-пудер 1 кр. 20 п. Маргит-сапун 70 п. Маргит-паста за зубе 1 кр. Маргит-вода за лице 1 круна.

Поштом уз поузеће или уз претходну пошиљку новаца разашиље произвађач

K. von FÖLDES, Apotheker, ARAD.

Добија се у свакој апотеци, дрогерији и парфимерији.

Главни депо: у Новом Саду, у апотекама:
Гавре Илавшића,
175 и 1—10
Јована Вујића.

Потварачи се судски казне.

Најбоље средство *за* лепоту.

ШПЕЦЕРАЈСКА РАДЊА Т. ЂОРЂЕВИЋА

у Новом Саду 191 2-3

треба млађег помоћника и може одма ступити.

ВИШЕГОДИШЊИ ГОСТИОНИЧАР

тражи гостионицу под закуп или под рачун. Коме треба такав гостионичар нека се обрати подписаном

АНТОНИЈЕ МАРКОВИЋ
198 2—3 *Нови Сад, кисачка улица број 33.*

СВОЈУ КУЋУ

од 2 собе, 1 кујне, 1 шпајза и дућана заједно са (помешаном) робом и врло лепом баштом, уз повољну цену, продаје из слободне руке

Момир Гаћански,
198 1—3 трговац
у Српском Сент Мартону.

Једна адвокатска канцеларија у Срему тражи

извежбаног конципијента.

Ступити се може одмах. Понуде треба упутити администрацији „Заставе.“ 3—3

ОГЛАС!

Продајем, своју кућу са зградама, на најбољем месту, у којој постоји, гостиона преко 40 година, и 20 јутара врло добре земље, из слободне руке, на вечито. — Ближе услове стављам на захтев.

Карловчић (котар Земун) последња пошта Шимановци.

195 2—6 **Лазар Месаровић.**

ПОМОДНО-МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

ТУНА ГУСТАВА И ДРУГА

у СОМБОРУ

ПОТРЕБУЈЕ ЈЕДНОГ

СТАРИЈЕГ ПОМОЋНИКА,

који је вешт у аранжирању пазлога, као и немачком и мађарском језику вичан.

Хришћани имају првенство. — Ступање одма. — Оферте треба у сва три језика поднети. 193 2—3

ВЕЛИКА
ШТАМПАРИЈА И КЊИГОВЕЗНИЦА
Ђорђа Ивковића
У НОВОМ САДУ
у дунавској улици, у сопственој кући

снабдевена са 7 машина, које креће **гас-мотор,** а уређена *најновијим модерним и сецесије словима, украсима* и *шарама* сваке врсте, израђује све **штампарске и књиговезачке послове** брзо, тачно и на највеће задовољство, а све по цени јефтиније него игде. 160 3—25

ОБЈАВА!

Част нам је овим п. н. публику из Новога Сада и околице известити, да смо досадању под фирмом **Вигенфелд и Шрајбер** постојећу

МУШКОГ, ЖЕНСКОГ И ДЕЧИЈЕГ ОДЕЛА РАДЊУ

преузели, по данашњем времену знатно обновили и увећали, коју ћемо под фирмом

КАПАМАЏИЈА И БОНДИ

надаље водити.

Наше богато снабдевено стовариште, као и околности наше, којим смо у стању одела по нас коштајућој фабричној цени продавати, ослањамо се на што многобројнију посету цењене публике, а надамо се, да ћемо сваку поштовану муштерију задовољити моћи, јесмо

с поштовањем
КАПАМАЏИЈА и БОНДИ
Армин Шрајбер.

3—10 171

Liniment. Capsici comp

Richter's Anker-Pain-Expeller

је старо опробано кућевно средство, које се већ од преко 3[illegible] године као поуздан лек против костобоље, реуме и назеба употребљава. 652 25 35

Опомена. Због подражавања, која мање вреде, треба при куповању узимати само оригиналне флаше у кутијама са заштитном марком „Ленгер“ и фирмом „Richter“ — Са ценом од 80 потура, 1 кр. 40 пот. и 2 круне може се у свима апотекама добити.

— Главно стовариште код: Јосифа пл. Терека, апотекара у Будимпешти.

F. Ad. Richter & Cie., k. u. k. Hofl.
Rudolstadt.

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.